

ERCİŞLİ EMRAH'IN ŞÂHİDESİ (MEZAR TAŞI) ÜZERİNE*

Salahaddin Bekki*

Âşık Edebiyatı'nda bir mahlası birden fazla âşığın kullanması ve bunun sonucu olarak mahlas karışması sıkça karşılaşılan durumlardandır. Ercişli Emrah da bu karışıklıktan nasibini almış, uzun yıllar şiirlerinin büyük bir çoğunluğu Erzurumlu Emrah'a maledilmiştir¹.17.yüzyılda yaşadığı tahmin edilen Ercişli Emrah'tan ilk defa Ziyaeddin Fahri (Fındıkoğlu) bahsetmiştir². Daha sonra yapılan çalışmalar Ercişli'yi tamamen günışığına çıkarmıştır. Ercişli Emrah'ın hakkının teslim edilmesinde; Ali Saracoğlu, Nejat Birdoğan, Fahrettin Kırzioğlu, Hikmet Dizdaroğlu, Saadettin Nüzhet Ergun, Cahit Öztelli, Muhan Bali ve Saim Sakaoğlu gibi araştırmacıların payı büyüktür³.

Yapılan bu çalışmalar, âşığımızın yaşayıp yaşamadığı, Erzurumlu ile olan ayrılıkları ve hayatı etrafında teşekkül eden halk hikayesini konu almış, çoğunlukla âşığın edebî yönü üzerinde durulmuştur⁴.

© Erciyes, Yıl XIX, Sayı 224, Ağustos 1996, Sayfa 21-22.

* A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi

¹Geniş Bilgi İçin Bakınız: S.Sakaoğlu, **Ercişli Emrah**, Kül., ve Turizm Bak., Yay., Ank., 1987, s. 1-17

²Z.Fahri (Fındıkoğlu): **Erzurum Şâirleri**, İst., 1927, s.72

³A.Saracoğlu, "**Türk Halk Şiirinde Ercişli Emrah Gerçeği**", I. UATFK Bildirileri, C.II,Kül.Bak.Yay. Ank., 1976 s. 295-319

_____, "**Ercişli Emrah/Prof.Dr.F.Köprülü'ye Açık Mektup**", Vakıf Gzt. İst. 21 Eylül 1946

_____, "**Kısa Notlarla Ercişli Emrah**", Türk Dili, S. 43, Ank., Nisan 1955, s. 418-428

_____, "**Ercişli Emrah'ta Aşk**", Türk Dili, S. 83, Ank., Ağustos 1958, s. 550-554

_____, "**Ercişli Emrah**", Türk Folkloru, S.4, Nisan1980, s. 3-4

N.Birdoğan, "**Ercişli Emrah Üzerine**", Türk Folklor Araştırmaları, S. 159, Ekim 1962, s. 2869-2872

_____, "**Ercişli Emrah ile Selvihan Hikayesi Üzerine**", Türk Folklor Araştırmaları, S. 304, Kasım 1974, s. 7151-7153

_____, "**Süremeli Sahat Çukuru ve Ercişli Emrah**", Türk Dili, S.11, Ank., Aralık 1961, s. 174-176

M.F.Kırzioğlu, "**H.1230-1255 Yazması Bir Erzurum Cöngündeki Atasözleri ve Halk Şairleri**", Türk Folklor Araştırmaları, S. 238, Mayıs 1969, s. 5285-5287

_____, "**Büyük Halk Hikayelerimizden Emrah ile Selvi'deki Revan Üzerine Deyişler**", Türk Dili, S. 144, Eylül 1963 s. 801-806

H.Dizdaroğlu, "**Öykü Kahramanı ve Sazşâiri Ercişli Emrah**", Türk Folklor Araştırmaları, S. 308, Mart 1975, s. 7254-7256

_____, "**İki Adas Saz Şairi / Ercişli Emrah-Erzurumlu Emrah**", Türk Folkloru, S. 11, Haziran 1980, s. 3-5; S. 12 Temmuz 1980, s. 3-5

S.N.Ergun, **Halk Edebiyatı Antolojisi**, İst., 1938, s. 84-88

_____, **Türk Şairleri** İst., 1943, C. III, s. 1265-1269

C.Öztelli, "**Erzurumlu Emrah'a Maledilen Şiirler**", Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı 1975, Ank. 1976, s. 44-76

_____, "**Ercişli Emrah Üzerine Çalışmalar**", Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı 1976, Ank.,1977, s. 161-190

M.Bali, **Ercişli Emrah ile Selvihan Hikayesi / Varyantların Tespiti ve Halk Hikayeciliği Bakımından Önemi**, Ank., 1973, 302 s.

S.Sakaoğlu, **Ercişli Emrah**, Kül. ve Turizm Bak., Yay., Ank., 1987, 175 s.

⁴U.Günay; **Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Akçağ Yay., Ank., 1992, s. 227-237

Y.Şenler; "**Ercişli Emrah'ın Şiirlerinde Âşık Tipi ve Hasret**" Ulusal IX. Ercişli Emrah Kültür ve Sanat Festivali, Erciş 4 Eylül 1993 (Bildiri)

S.Bekki; "**Ercişli Emrah'ın Şiirlerindeki Sevgili İmajı**", Erciyes, Yıl 18, Sayı 214, Ekim 1995, s. 10-13

aittir. Figürlerin itinasız ve çok net olarak yapılmamış olması; ölünün en çok sevdiği şeyin taşa işlenmiş bulunması; bütün bunlara ilave olarak işlenmiş sahayı çerçeveleyen zigzag motifleri ile haç ve onu alttan çeviren dilimli kemer bu taşın XVIII-XIX. yy.da yapılmış olacağını göstermektedir.

Bütün bu yazdıklarımızın özü olarak, bu mezar taşının Ercişli Emrah'a ait olamayacağını ifade edebiliriz."

Konuyla ilgili olarak, Çelebibağı Mezarlığı Kazısı bilimsel sorumlusu Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edb. Fak Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Başkanı Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam, Ulusal IX. Ercişli Emrah Kültür ve Sanat Festivali 4 Eylül 1993'te yapmış olduğu konuşmada: "*Bugüne kadar yaptığımız kazı çalışmalarında Emrah ve Selvihan'ın mezarlarına rast gelmedik. Bulunan taşın bugünkü bilgilerimizin ışığı altında Emrah'a ait olamayacağını ifade edebiliriz. Ancak kazı çalışmalarımız devam etmektedir.*" diyerek görüşlerini belirtmişti.

Bu bilimsel bulgular ışığında taşın Ercişli Emrah'a ait olmadığı kuvvetle muhtemeldir. Biz de edindiğimiz bilgilere paralel olarak taşın gerçekten Çelebibağı Mezarlığı'nda bulunup bulunmadığını tespit etmeye çalıştık. Hayrettin İvgin'in makalesinde taşçı çıkarıcılar arasında zikredilen kişilerle görüşmek istedik. Adıgeçen şahıslardan sadece Ahmet Poyrazoğlu, Mehmet Koçak ve Cemal Demirbağ'ın hayatta olduklarını öğrendik.

Ahmet Poyrazoğlu İstanbul'da olduğu için görüşme imkanımız olmadı. 07 Temmuz 1995'te Mehmet Koçak ile yaptığımız görüşmede Sayın Koçak taşın hikayesini İvgin'de olduğu gibi anlattı⁸. Aynı gün Cemal Demirbağ'a sorduğumuzda taşla ilgili şu bilgileri verdi: "*Yaklaşık yüz sene önce bu taş kaleden (Eski Erciş Kalesi) getirilerek bu günkü Erciş merkezde Cevdet Eroğlu adlı şahsın evinde temeltaşı olarak kullanılmış. Daha sonra bu evin yıkılarak yerine yeni bir bina inşa edileceği sırada o taş tesadüfi olarak Mehmet Koçak tarafından görülür. Taşın üzerindeki resimler Koçak'ın dikkatini çeker ve bu taşın Emrah'a ait olabileceği şüphesi uyanır. Taşın Ercişli Emrah adına tescil edilebilmesi için taş Çelebibağı Mezarlığı'ndan çıkarılmış gibi gösterilmeye çalışılır".* Daha sonraki gelişmeler İvgin'de olduğu gibidir⁹.

Bulunan bu taşın Emrah ve Selbihan'a maledilmesinde; çok uzun süre Ercişli'nin Erzurumlu'nun gölgesinde kalması ve şiirlerinin ona maledilmesi yatar.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz: Ercişli Emrah yarım asırdanberi Türk Halk Edebiyatı'nın ve bu paralelde Türk Saz Şiiri'nin tartışılan konularından biri olmuştur. Bu konudaki çalışmalar Ercişli Emrah gerçeğini kesin olarak ortaya koymuştur. Gerçi şiirlerinin tam bir tespiti yapılamamış¹⁰ ama Ercişli tarihin derinliklerine gömülmekten kurtulmuştur.

Ercişli Emrah ile ilgili maddi kaynakların böylelikle doğru olarak ortaya konması, gelecekte ortaya atılacak mezar ve mezartaşları ile ilgili problemleri çözmesi açısından önemlidir.

---

⁸⁷H.İvgin, A.g.m., s. 88

⁹⁸H.İvgin, A.g.m., s. 83-91

¹⁰⁹S.Sakaoğlu, A.g.e., s. 45